

Když teď řeknu, že za ‚Svatbu‘ vděčím onomu nočnímu zážitku z ‚Vojcka‘, bude to nejprve vypadat jako opovázlivost. Nemohu však, jen abych vyloučil tento dojem opovázlivosti, popřít to, co je pravda. *Nesmím* jej vyloučit. Vize zániku, jež jsem do té doby chrtil jednu za druhou, vznikaly ještě pod vlivem Karla Krause. Všechno, co se událo, a dále se stále to nejhorší, se událo bez zdůvodnění a bez spojitosti. Bylo to odposloucháno ze stanoviska pisatele a vystaveno na pranyř. Bylo to pranyřování *zvnějšku*, tím, kdo to psal, *on* třímal bič nad všemi scénami zá-

niku. Ten bič mu nedopřál klidu, poháněl ho tak, že kolem všeho jen proběhl, zastavil se jen tehdy, když bylo co bičovat, a sotva byl trest vykonán, bič ho hnál dál. V podstatě se dělo stále znovu totéž: lidé, konající své nejvšednější činnosti a pronášeající nejbanálnější věty, stáli nic netušíce na pokraji propasti. Tu šlehl bič a vehnal je do ní, všichni padali do téže propasti. Neexistovalo nic, co by je od toho mohlo uchránit. Neboť jejich věty se nikdy neměnily, byly jim přiměřené a ten, kdo jim bral míru, byl stále jeden a týž, onen pisatel s bičem.

Nad ‚Vojckem‘ jsem prožil něco, pro co jsem našel jméno teprve později, když jsem to nazval *sebepranyřováním*. Postavy, které (kromě hlavní postavy) na čtenáře nejvíc zapůsobí, se představují samy. Doktor a Plukovní tambor bičí kolem sebe. Útočí, ale tak rozdílným způsobem, že poněkud váháme užít pro oba téhož slova útok. Je to však přece jen útok, protože na Vojcka tak účinkuje. Jejich slova, která jsou nezaměnitelná, se obracejí proti němu a mají nejtěžší následky. Mají je však jen proto, že představují sama sebe, totiž mluvčího, který sám sebou zasadí čtenáři zlou ránu – ránu kterou nikdy nezapomeneme, podle níž ho bude vždy a všude poznat.

Postavy se, jak řečeno, představují samy. Nikdo je sem nedohnal bičem. Jako by to byla ta nejpřirozenější věc na světě, vystavují samy sebe na pranyř, a je v tom víc vystavování než trestu. Ať jsou, jaké jsou, existovaly už předtím, než se nad nimi vysloví mravní soud. Jistě, myslíme na ně s odporem, ale ten je promíšen se zalíbením, protože postavy se předvádějí, aniž tuší, jaký odpor vyvolávají. V tom sebepranyřování je jakási nevinnost, nebyla na ně ještě políčena žádná juristická síť, do té je můžeme, pokud

HRA OČI